

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum charitas possit esse cum peccato mortali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVÆST. I. DE CHARITATE, ART. VI.

dentiam considerandum est q̄ quādo cum- que aliquis actus dependet a pluribus principiis secundum ordinem se habentibus, ad perfectionem illius actus requiritur, q̄ quodlibet illorum principiorum sit perfectū. Si n̄ sit imperfectio in primo, siue ī medio, uel in ultimo, sequitur actus imperfectus. Sicut si desit peritia artis artificii, siue recta dispositio in instrumento, opus sequitur imperfectum. & hoc etiā in ipsis potentiis animę cōsiderari potest. Si n̄ sit recta ratio, quę est motiua inferiorum potentiarum, & concupiscibilis sit īdisposita, operabitur quidem aliquis s̄m rōnem: sed operatio erit imperfecta, quia habebit impedimentum ex concupiscibili īdisposita ad contrarium trahente, sicut circa continentem apparet. & ideo præter prudentiam, quę perficit rōnē, necesse est ad hoc, q̄ homo recte se habeat circa concupiscibilia, q̄ habeat temperantiam ad hoc, q̄ prompte operetur & sine impedimento, & sicut est in diuersis potentiis, quarum una mouet aliam, idem est etiā cōsiderare s̄m diuersa obiecta, quorum unū ordinatur ad alterum, sicut ad finem, una enim & eadem potentia s̄m q̄ est finis, non solum aliam potentiam, sed etiā se ipsam mouet in ea, quę sunt ad finem. & ideo ad rectā operationem aliquē non solum oportet bene dispositum esse ad finem: sed etiā bene dispositū ad ea quę sunt ad finem, alias sequitur operatio impedita, ut patet in eo qui bene est dispositus ad bene appetendā sanitatē: sed male est dispositus ad sumendum ea, quę sunt sanatiua. & sic manifestū est, quōd cum per charitatem homo disponatur ut bene se habeat ad ultimum finem, necesse est, ut habeat alias uirtutes, quibus bene disponatur ad ea quę sunt ad finem. Est ergo charitas alia ab his, quę ordinantur ad ea, quę sunt ad finē: licet illa quę ordinantur ad finem sit principalior, & architectonica respectu earum, quę ordinantur in ea quę sunt ad finem, sicut medicinalis respectu pigmentaria, & militaris respectu equestris. unde manifestum sit, quōd necesse est, charitatē esse quandam uirtutem specialem distinctam ab aliis uirtutibus: sed principalem & motiuam respectu earum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd illa definitio datur per causam, in quantum charitas est causa motiua omnium aliarum uirtutum.

AD SECVNDVM dicendum est, quōd charitas in diligendo proximum habet Deum ut rationem formalem obiecti, & nō solum ut finem ultimū, ut ex supradictis patet: sed alię uirtutes habent Deū non ut rationem formalem obiecti: sed ut ultimū finem, & ideo cum dicitur, quōd charitas diligit proximum propter Deum, illud, propter, denotat non solum causam materialem, sed quodammodo formalem. Cum autem dicitur de aliis uirtutibus, quōd operantur propter Deum, illud propter denotat causam finalem tantum.

AD TERTIVM dicendū, q̄ charitas nō producit actus aliarū uirtutū elicitue: sed imperatiue s̄m. Elicit. n. uirtus illos actus tantū, qui sunt secundū rationē proprię forme, sicut iustitia, recte facere, & temperantia temperanter: sed imperare dicitur omnes actus, quos ad finem suum aduocat.

AD QVARTVM dicendū, q̄ bonum cōde non est obiectum charitatis: sed summum bonū. & ideo non sequitur, quōd charitas sit generalis uirtus: sed quōd sit summa uirtutum.

AD V. dicendū, q̄ charitas non est perfectio in-

trinsecā aliarum uirtutū: sed extrinsecā, ut supradictum est, unde ratio non sequitur.

AD SEXTVM dicendum, quōd charitas elicitur in subiecto, in vna tantum potētia, scilicet in uoluntate, quę per imperium mouet alias potentias, & secundum hoc Deū iubemur ex tota mente & anima diligere, ut oēs vires anime uolūtate adnocentur in obsequium diuini amoris.

AD SEPTIMVM dicendum, quōd charitas imperat aliarum uirtutum actus, ita per modum imperij excludit peccata eis contraria, & secundum hunc modum charitas resistit tentationibus: sed tamen necesse est, esse alias uirtutes, quę ad elicitue peccata excludant.

AD OCTAVVM dicendū est, q̄ sicut actus aliarū uirtutū ordinantur ad finē quod est obiectum charitatis, ita & peccata, quę sunt cōtra alias uirtutes, habent oppositionē ad finē, qui est obiectum charitatis, & ex hoc contingit, q̄ contraria aliarū uirtutum, scilicet peccata charitatem expellant.

AD NONVM dicendum, q̄ licet charitas sufficienter per modum imperij in omnibus nos dirigat, quę ad rectam uitam pertinent: tamē requiruntur alię uirtutes quę eliciendo actus excipiuntur imperium charitatis ad hoc, q̄ homo prompte, & sine impedimento operetur.

AD X. dicendū, q̄ cōtingit aliquid esse propter finē, quod tamen s̄m se est difficile & trahit, sicut cum aliquis accipit medicinam amarā bibere propter sanitatem, licet in ipsa sumptione multū affligatur. Charitas igitur facit omnia esse delectabilia ex fine: sed requiruntur alię uirtutes quę faciant ea quę sunt uirtuosa, secundum se delectabilia ad hoc, quōd facilius operentur.

AD XI. dicendū, q̄ charitas simul habet generationem cum alijs uirtutibus, non quā sit indistincta ab alijs: sed quia Dei perfecta sunt opera, unde infundens charitatem simul infundit omnia illa, quę sunt necessaria ad salutem. Committitur autē simul cum omnibus uirtutibus, quia quęcumque contrariantur alijs uirtutibus, contrariantur charitati, ut dictum est.

ARTICVLVS VI.

Utrum charitas possit esse cum peccato mortali.

SEXTO queritur, utrum charitas possit esse cum peccato mortali. Et v̄ q̄ sic. Dicitur. Orig. in Periarchon. Non arbitror, q̄ aliquis ex his, qui in summo perfectioq̄ perstiterunt gradu ad libitū euacuetur ac decidat, sed per partes & paulatim cum disfluere necesse est. Subito autē aliquis committit peccatum mortale per solum consensum, ergo qui est in perfecto statu per charitatem nō decidit a charitate per vnum actum peccati mortalis. & sic charitas potest esse cū peccato mortali.

¶ 2 Præt. Bernar. dicit, q̄ charitas in Petro, quando Christū negauit, non fuit extincta, sed sopita: sed Petrus negando Christū peccauit mortale: ergo charitas potest remanere cū peccato mortali.

¶ 3 Præt. Charitas est fortior, q̄ habitus uirtutis moralis: sed habitus uirtutis nō tollitur per vnum actum uiciosum, cū nō per vnum actum generatur. Ex eis dē. n. cōtrario mō factis generatur uirtus de corruptis, ut dicitur in 2. Epi. ergo multo minus habitus charitatis tollit per vnum peccatum mortale.

¶ 4 Præt. Vnū vni opponitur: sed charitas est vna uirtus specialis, ut ostensum est: ergo sibi opponitur vni uitiū speciale. Non ergo per alia peccata mortalia tollitur. & sic videtur, q̄ possit peccata mortalia simul esse cum charitate. ¶ 5 Præt.

Art. præced.

K

¶ 5 Prat. Opposita nō se expellunt, nisi circa idem A subiectum: sed quædam peccata nō sunt in eodem subiecto cum charitate. Nam charitas est in superiori parte rationis quæ conuertitur ad Deum: potest autē peccatum mortale esse etiam in inferiori parte rationis, vt dicit August. in lib. de Trinit. ergo nō omne peccatum mortale excludit charitatem.

¶ 6 Prat. Illud quod est fortissimum, nō potest expelli a debilissimo: sed charitas est fortissima. Fortis enim est vt mors dilectio, vt dicitur Cantic. 8. peccatum autem est debilissimum, quia malum est infirmum & impotens, vt Diony. dicit 4. c. de diu. nomi. ergo peccatum mortale non expellit charitatem, & sic potest esse simul cum ea.

¶ 7 Prat. Habitus secundū actus cognoscuntur: sed actus charitatis potest esse cū peccato mortali: homo enim peccans diligit Deum & proximum, ergo charitas potest esse cum peccato mortali.

¶ 8 Prat. Charitas præcipue facit delectari in contemplatione Dei: sed delectationi, quæ est in considerando, nihil est contrarium, vt dicit Philof. in 1. Topic. ergo charitati nihil est contrarium, & ita non potest expelli per peccatum mortale.

¶ 9 Prat. Vniuersale mouens potest impediri in vno mobili, & non impediri in alio: sed charitas est vniuersalis motor omnium virtutum, vt supra dictum est. ergo non oportet quod sic impediatur in vna virtute in quantum alias mouet. potest igitur cum peccato opposito temperantia charitas remanere, prout est motiua aliarum virtutum.

¶ 10 Prat. Sicut charitas habet Deum pro obiecto, ita fides & spes: sed fides, & spes possunt esse informes, ergo eadem ratione & charitas, & sic potest esse cum peccato mortali.

¶ 11 Prat. Omne illud quod non habet perfectionem, quam natum est habere, est informe: sed charitas non habet perfectionem hic in via quam nata est habere in patria. ergo est informis, & sic videtur quod possit esse cum peccato mortali.

¶ 12 Prat. Habitus cognoscuntur per actus: sed aliqui actus habentium charitatem possunt esse imperfecti. Nam multoies aliqui charitatē habentes mouentur aliquo motu impatientie, vel inanis glorie, ergo & habitus charitatis contingit esse imperfectum & informem: & sic videtur quod cum charitate possit esse peccatum mortale.

¶ 13 Prat. Sicut virtuti opponitur peccatum, ita ignorantia opponitur scientiæ: sed non quilibet ignorantia tollit totam scientiam, ergo nec quodlibet peccatum mortale tollit totam virtutē. vnde cum charitas sit radix virtutum, non videtur, quod quodlibet peccatum mortale tollat charitatem.

¶ 14 Prat. Charitas est amor Dei: sed manente amore ad rem aliquam, aliquis propter incontinentiam operatur cōtra illam, sicut aliquis amans seipsum cōtra bonum suum agit per incontinentiam, & similiter aliquis amans aliquam communitatem, contra eam agit propter incontinentiam, vt Philof. dicit in 5. Politic. ergo aliquis potest peccando contra Deum agere, manente charitate.

¶ 15 Prat. Aliquis habet se bene in vniuersali qui tamen deficit in particulari, sicut incontinens rectam rationē habet circa vniuersalia, vt pote quod fornicari est malū: & tamen in singulari eligit nūc fornicari vt bonum, vt dicit Philof. in 6. Ethic. sed charitas facit hominem bene se hēre circa vniuersalē finē. ergo manente charitate potest aliquis peccare

circā aliquod particulare, & sic charitas potest esse cum peccato mortali.

¶ 16 Prat. Cōtraria sunt in eodē genere: sed peccatum est in genere actus, quia peccatum est dictū vel factū vel cōcupitū cōtra legē Dei, charitas autē est ī genere habitus. ergo peccatum nō triatur charitati, & sic non expellit ipsam. potest ergo simul esse cum ea.

SED CONTRA est, quod dicitur Sapient. 1. Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum, & auertet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripitur. i. expellerur a superueniente iniquitate: sed Spiritus sanctus est in homine quando habet charitatē, quia per charitatē habitat in nobis spiritus Dei, ergo a superueniente iniquitate expellitur charitas. & sic nō potest esse simul cum peccato mortali.

¶ 2 Prat. Quicumque habet charitatem, dignus est vita æterna, sicut illud Apost. 2. Timo. vlt. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dñs in illa die iustus iudex: non solum autē mihi, sed & his, qui diligunt aduentū eius. Quicūq; autē peccat mortaliter, dignus est pœna æterna, sicut illud Ro. 6. Stripēdia peccati mors: sed aliquis nō potest esse simul dignus vita æterna, & pœna æterna, ergo nō potest simul charitas cū peccato mortali haberi.

RESPON. Dicendū, quod charitas nullo modo potest simul esse cū peccato mortali. Ad cuius euidentiam primo cōsiderandum est, quod omne peccatum mortale directe opponit charitati. Quicūq; n. prælegit aliquid alteri, illud quod peligit magis amat: vnde quia homo magis amat propriā vitā, & sui cōsistentiam, quā volupratē, quātūcūq; sit magna voluptas, homo retraheret ab ea, si eam existimaret esse suæ vitæ infal libiliter peremptiua. pp̄ quā dicit Aug. in lib. 83. Quæstionū. q. nemo est, qui non magis dolore meruat, quā appetat volupratē: quādo quidē videmus etiā immanissimas bestias a maximis voluptatibus abstinere, dolorū metu. Ex hoc autē aliq̄s mortaliter peccat, quod aliqd magis eligit quam viuere sicut Deū, & ei inherere. vñ manifestum est, quod quicūq; mortaliter peccat, ex hoc ipso magis amat aliud bonū, quā Deū.

Si igitur amaret magis Deū peligeret viuere sicut Deū, quā quocūq; tēporali bono potiri: hoc autē est de ratione charitatis, quod Deus super oīa diligatur, vt ex superioribus patet: vnde omne peccatum mortale charitati cōtrariatur. Charitas. n. hominibus a Deo infunditur. Quæ autē ex infusione diuina causant, non solum indigēt actione diuina in sui principio, vt esse incipiāt, sed in tota sui duratione, vt cōseruetur in eis: sicut illuminatio aeris indiget p̄sentia solis, nō solum cū primo aer illuminatur: sed quando illuminatus manet. & pp̄ hoc, si aliqd obstatulū interponat interceptēs directū aspectū ad solē, desinit esse lumen in aere, & similiter quā peccatum mortale aduenit, quod impedit directū aspectū aīæ ad Deū, per hoc quod aliqd aliud p̄fert Deo, interceptis influxus charitatis, & desinit esse charitas in homine, sicut illud Iſai. 19. Peccata nostra diuiserunt inter nos, & Deū nostrum: sed cū rursus mēs hominis redit, vt redēi Deū aspiciat, eū sup̄ oīa diligendo (quod tamen sine diuina gratia esse nō potest) iterato ad statū charitatis redit.

AD PRIMUM ergo dicēdum, quod verbū Origenis non sic est intelligendum, quod homo peccans mortaliter, quantūcūq; perfectus, non subito charitatē amittat: sed quia non contingit de facili, quod homo perfectus statim a principio mortaliter peccet, sed per negligentiam, & diuersa peccata venialia disponitur, vt tandem labatur in peccatum mortale.

Quæst. dicitur Tho. LL AD

Nō multum remoue ante finem.

Ar. 2. huius quæst.

2. 2. q. 24. ar. 12. Et 3. c. 1. dist. 31. q. 1. art. 1. Et de malo. quæst. 7. ar. 1.

Quæst. 16. inter princ. & med. 10. q.

Ar. 9. præ. arg. 5. & in resp.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ verbū Bernar. nō v̄r̄ sū
stinēdū, nisi intelligatur charitas in Petro nō fuisse
extincta, q̄ cito reūr̄xit. Ea enim quæ parum di
stant, quāsi nihil distare videntur, vt d̄r̄ in 2. Phyl.

Com. 36.

AD TERTIVM dicendum, q̄ virtus moralis, quæ
acquiritur ex actibus, cōsistit in inclinatione poten
tiæ ad actum. Quæ quidē inclinatio non tollitur to
taliter per vnum actum: sed influenza charitatis a
Deo intercipitur per vnum actum. Et ideo vnus
actus peccati tollit charitatem.

AD QVARTVM dicendum, q̄ charitatis oppositū
generale est odium: sed indirecte omnia peccata
charitati opponuntur, in quantum pertinet ad Dei
contemptum, qui est super omnia diligendus.

AD QVINTVM dicendum, q̄ superior rō, in qua
est charitas, mouet inferiorem, vnde peccatum in
quantum in inferiori parte opponitur motui cha
ritatis, charitatem excludit. Vel dicendum, q̄ pec
catum mortale non est sine consensu, qui attribuit
superiori parti rationis in qua est charitas.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ peccatum nō expellit cha
ritatem ex sua virtute: sed ex eo, q̄ homo volunta
rie se peccato subijcit.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ hō qui peccat mortali
ter, non diligit Deū super omnia, sicut diligendus
est ex charitate: sed est aliqd aliud, qd̄ præfert amo
ri Dei, propter quod Dei mandatum contemnit.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ delectatio, quæ est in cō
siderādo, nō habet cōtrariū in eodē genere, vt. f.
aliqua alia consideratio sit ei contraria: & hoc ideo
q̄ species cōtrariorum in intellectu non sunt con
trariæ, vñ delectationi quæ est in considerando al
bū, contrariatur delectatio, quæ est in consideran
do nigrū. Sed quia actus volūtatis cōsistit in motu
aīæ ad rē, sicut res in seipsis sunt contrariæ: ita mo
tus volūtatis in cōtraria sunt cōtrarij. Desideriū. n.
dulcis contrariatur desiderio amari. Et fm̄ hoc amor
Dei contrariatur amori peccati, quod excludit a
Deo. Cōsideratio autē in qua non est cōtrarietas,
nō est proprius actus charitatis, qui ab ipsa elicitur:
sed solum ab ipsa imperatur, quasi eius effectus.

AD NONVM dicēdū, q̄ charitas, quæ est vniuersā
lis motor virtutū, cū impedit in his, quæ pertinent
ad vnā virtutem, per peccatū mortale impeditur in
suo vniuersali obiecto. Et ob hoc vniuersaliter in
oībus impedit. Nō est autē sic cum vniuersale mobi
le sic impeditur in particulari effectū, q̄ nō impedi
tur in his, quæ pertinent ad vniuersalem virtutem.

AD X. dicēdū, q̄ licet spes, & fides habeāt Deum
pro obiecto, nō tamen eis competit, q̄ sint forma
aliarum virtutum, sicut competit charitati ratione
supradicta. Et ideo licet charitas non sit informis,
spes tamen, & fides esse possunt informes.

Art. 3. huius
quærit.

AD XI. dicēdū, q̄ nō facit virtutem informē de
fectus cuiuscumque perfectionis: sed ille tantū de
fectus, qui tollit ordinem vltimi finis. Qui quidem
ordo existit in charitate vix, licet charitas vix non
habeat perfectionem partæ, quæ est secundū fru
itionem propriam, & perfectam.

AD XII. dicēdū, q̄ actus imperfecti possunt esse ha
bētis charitatē, sed nō sunt charitatis. Non. n. qlibet
actus agētis est actus cuiuslibet formæ in agēte exi
stētis, & p̄cipue in rationali natura, quæ habet liber
tatem ad hoc, q̄ vtatur habitu in ea existente.

AD XIII. dicēdū, q̄ licet nō qualibet ignorātia
propriorum principiorum excludat scientiā, tamē
ignorātia principiorum cōmuniū tollit scientiā.

Eis enim ignoratis necesse est ignorare artem, vt
dicitur in 1. Elencho. vltimus autem finis se habet
sicut principium communissimum. Et ideo huius
deordinatio ab vltimo sine per peccatum morta
le, tollit totaliter charitatem: nō autē qualibet deor
dinatio particularis, vt patet in peccatis venialibus.

AD XIII. dicendum, q̄ quicumq; per incontinē
tiā agit contra bonum quod amat, existimat bonū
non totaliter perdi per hoc, q̄ incontinenter agit. Si
enim aliq; amans ciuitatē aliquam vel propriam
salutē, existimaret se alterum horū perdere
p̄ hoc q̄ agit, vel totaliter abstineret, vel illud quod
ageret plus diligeret, quā propriā salutem vel ci
uitatis. vnde cum aliquis sciens se amittere Deum
per peccatum mortale, quod est scire se peccare
mortaliter, nihilominus hoc incontinenter agit,
conuincitur plus amare quod agit, quā Deum.

AD XV. dicendum, q̄ charitas non solum requi
rit hoc haberi in vniuersali acceptione, q̄ Deus sit
super omnia diligendus: sed quod etiam in hoc
actus electionis & voluntatis tendat, sicut in quod
dam aliud particulare eligibile. Et hac particula
ris electio excluditur per electionem contrariā, si
licet peccati excludentis a Deo.

AD XVI. dicēdū, q̄ licet actus directe cōtrariatur
actibus: sicut & habitus habitibus, tñ indirecte cōtra
riatur actus cōtrariatur habitibus fm̄ cōformitāte, quā
habēt cōtrarijs habitibus. Nā similes actus ex simi
libus habitibus generantur, & similes et actus cau
sant: licet non omnes habitus causentur ex actibus.

ARTICVLVS VII.
Vtrum obiectum diligibile ex charitate
sit rationalis natura.

SEPTIMO queritur, vtrū obiectū diligibile ex cha
ritate sit rōnalis natura. Et v̄r̄ q̄ nō, q̄ p̄ quod
vnum quodq; & illud magis. Sed homo ex charitate
diligitur pp̄ virtutem & pp̄ beatitudinem. ergo
virtus & beatitudo, quæ nō sunt creaturæ rōnals,
sunt magis ex charitate diligendæ. Et sic creatura
rationalis non est proprium obiectum charitatis.

¶ 2 Præ. Per charitatem maxime conformatur
Deo in diligendo: sed Deus diligit omnia que sunt
vt dicitur Sapientia 11. ex charitate diligendo sep
sum qui est charitas. ergo omnia sunt diligenda ex
charitate, & non solum rationalis natura.

¶ 3 Præ. Origen. dicit sup Cantica, q̄ vnū est dilige
re Deū & q̄cūq; bona. Sed Deus diligitur ex chari
tate. ergo cū oēs creaturæ sint bonæ, oēs sunt dilige
ndæ ex charitate, & nō solum rationalis natura.

¶ 4 Præ. Sola dilectio charitatis est meritoria: sed
in dilectione cuiuslibet rei postsumus mereri. ergo
quamlibet rem postsumus diligere ex charitate.

¶ 5 Præ. Deus ex charitate diligitur. ergo oportet
magis ex charitate diligi, quod ab eo maxime dilige
tur. Sed inter omnia creata maxime diligitur
Deo bonum vniuersū, in quo omnia comprehen
duntur. ergo omnia sunt ex charitate diligenda.

¶ 6 Præ. Diligere magis pertinet ad charitatem
quam credere: sed charitas omnia credit, vt dicitur
1. ad Corint. 12. ergo multo magis omnia diligitur.

¶ 7 Præ. Natura rationalis perfectissime inuenitur
in Deo. Si igitur natura rationalis sit obiectum cha
ritatis: oportet quod Deum ex charitate dilige
remus: sed hoc videtur esse impossibile, quia amor
charitatis est amor perfectus. Deinde quia Deum
perfecte in hac vita diligere non possumus, quia
in hac vita, ipsum perfecte non cognoscimus.
Non